

УДК 81'37

ДО ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА-СТИМУЛУ *BODEN*
(на матеріалі спрямованого асоціативного експерименту)

Наталія Романова

*Київський національний лінгвістичний університет,
вул. Червоноармійська, 73, Київ, 03680, Україна
e-mail: natalroman@mail.ru*

Здійснено аналіз лінгвістичної й семантичної характеристики асоціатів німецького слова-стимулу *Boden* (земля). Фактологічна база студії – результати спрямованого асоціативного експерименту за категорією “Емоції, почуття людини”. Інвентаризовано отримані асоціати загальною кількістю 80 мовних одиниць. На формально-граматичному рівні виявлено чотири різновиди реакцій на слово-стимул: 1) реакція-словоформа, 2) реакція-словосполука, 3) реакція-синтагма, 4) реакція-речення.

Ключові слова: асоціат, асоціація, земля, семантика, слово-стимул, спрямований асоціативний експеримент.

Важлива галузь наукових психолінгвістичних досліджень – пошук психологічно реального значення слова. У традиційній системі розгляду цей феномен невід’ємний від мовної свідомості носіїв літературної національної мови. Численні визначення мовної свідомості передбачали виокремлення її основних функцій: перцептивної, концептуальної, процедурної. Систематизуючи й узагальнюючи різні дефініції мовної свідомості, Й. А. Стернін визначив її як сукупність психічних механізмів породження, розуміння мовлення та збереження мови у свідомості. Мовна свідомість є частиною когнітивної свідомості [11, с. 264]. Таке розуміння мовної свідомості суттєво відрізняється від того, як її визначав О. О. Леонтьєв, адже він співвідносив мовну свідомість із образом світу. На думку вченого, образ світу – це відображення у психіці людини предметів об’єктивної дійсності, опосередковане предметними значеннями і відповідними когнітивними схемами, які піддаються свідомій рефлексії [5, с. 272]. Мовна свідомість у цьому контексті завжди залежить від досвіду, знань, освітнього рівня та виховання індивіда, а також культури етносу. Найкращою фактологічною базою для вивчення мовної свідомості, як слушно зауважує Д. І. Терехова, є “асоціативне поле окремого слова-стимулу, одержане внаслідок проведення асоціативних експериментів” [13, с. 74]. Асоціативне поле – фрагмент загального образу світу певного етносу. Воно “відображає специфіку мовної свідомості його представників” [14, с. 63]. Завдяки цьому полю можна “вслуховуватися” або “придивлятися” до роботи мовної свідомості чи навпаки, “реконструювати” її культуру, самобутність і цінність.

Розрізняють два головних різновиди асоціативних експериментів (далі АЕ): вільний і спрямований. У рамках вільного АЕ виділяють ланцюговий АЕ або АЕ із тривалою

реакцією [9, с. 5–6]. Кожен із наведених АЕ має свої переваги й недоліки. До переваг відносять можливість дослідника самому викликати явища, які його цікавлять, а не чекати їхньої появи. Недоліком є те, що на об'єктивність одержаної інформації істотно впливає, з одного боку, чи налаштований досліджуваний на щирість у відповідях-реакціях, з іншого – штучність АЕ, відтак здатність респондента об'єктивно оцінювати об'єкт дослідження, своє ставлення до нього [8, с. 32–33].

Не занурюючись у пошуки розбіжностей між наведеними АЕ, визначимо семантику німецького слова *Boden* (земля) на тлі спрямованого АЕ за тематичною категорією “Емоції, почуття людини”, стратегія якого полягає в суттєвому обмеженні синтагматичних зв'язків слова-стимулу й активації парадигматичних зв'язків та периферійних асоціацій відповідно.

Щодо досліджень “живої” семантики заявленого в назві студії слова-стимулу, вона перебувала до сьогодні поза увагою науковців, хоч саме поняття є одним із ключових у загальнолюдському бутті [3, с. 342–343]. Проілюструємо його дефініцію за тлумачним словником Ренати Варіг-Бурфейнд: ‘**Boden** – 1 *äußere (nutzbare) Schicht der Erde, Erdoberfläche*; 2 *Fläche, auf der man geht u. steht*; 3 *untere abschließende Fläche eines Raumes od. Hohlgefäßes*; 4 *unbewohnter Raum unter dem Dach eines Hauses*’ [16, S. 202]. Дослідниця репрезентує лексичний потенціал слова *земля* з чотирьох сторін: 1) геологічно-структурно – земля постає як верхній (корисний) шар земної кори; 2) функціонально – земля використовується як ґрунтова поверхня, на якій хтось пересувається самостійно (без додаткових засобів пересування) та перебуває у вертикальному положенні; 3) гранично – земля розглядається як підлога, дно чи нижня частина штучного витвору людиною (будівля, приміщення, кімната чи об'ємна посудина); 4) фізично – земля виступає як “привласнений”, але не “обжитий” людиною простір, обмежений формою даху певного будинку і визначений змістом – горище. Розглядаючи цю словникову статтю як тип тексту із структурно-композиційним контекстом, за В. В. Демецькою [1, с. 86–88], можна стверджувати, що в ініціальній позиції реалізовано загальноновживане значення *Boden*, у медіальній позиції подано диференційні ознаки *Boden*, і, зрештою, в фінальній позиції імпліковано інформацію про винятковість (своєрідність) *Boden*. Національно-культурної особливості лексеми *Boden* ми не зареєстрували.

Перш ніж перейти до вивчення специфіки психологічно реального значення слова *Boden*, зупинімося коротко на соціально-особистісній характеристиці досліджуваних, матеріалі та формі його пред'явлення респондентам. Вважають, що поява тієї чи іншої асоціації в перебігу АЕ залежить від багатьох “постійних” і випадкових факторів: статі, віку, професії, освіти, географічних, темпоральних і інших умов проведення АЕ [4, с. 70]. Важливим чинником у проведенні будь-якого експерименту, в тім числі й АЕ, є самопочуття і стомлюваність досліджуваних. Практика показала, що на початковому етапі виконання завдання АЕ більшість респондентів у “мегагрупах” (26 осіб), “мікрогрупах” (5–8 осіб) і “мінігрупах” (2 особи) проявляють зацікавленість АЕ і намагаються виконати завдання експериментатора. За нашою інструкцією, досліджувані мали відреагувати першою асоціацією, що спала їм на думку, на подразник у вигляді слова-стимулу зазначеної вище тематичної категорії. Було пред'явлено всього 25 слів-стимулів, згрупованих за кластерним (від англ. *cluster* – “пучок, гроно”) принципом. Кожен із кластерів включає п'ять тематично близьких слів-стимулів. Наприклад, розглядуване слово-стимул увійшло до другого кластера “Першоелементи світобудови”. При цьому, назва кластера в завданні через “чистоту” АЕ ігнорується. Отож зміст асоціації передбачає суто *тематичну* категорію АЕ. Успіх чи неуспіх “розкриття” мовної свідомості залежатиме від рівня сформованості емоційної сфери

особистості досліджуваного, його емоційної стійкості, темпераменту, емоційного стану в момент виконання завдання.

Якісний склад респондентів на *гендерному* рівні представлено асиметрично: 59 жінок і 21 чоловік – усього 80 осіб. Жіноча домінантність визначається специфікою майбутньої професії, активною життєвою позицією, емоційною зрілістю, комунікабельністю; *географічна* характеристика досить розмаїта: від центру до сходу, від заходу до півдня, наприклад, Берлін, Вупперталь, Галле, Гейдельберг <...> – усього 14 міст; *вид діяльності*: учениці й учні освітніх установ (3 особи), студентки й студенти педагогічних і філологічних факультетів університетів, Майнц (26), Мюнхен (26), спеціалісти в різних галузях виробництва: а) технічній (8), б) медичній (5), в) соціальній (4), г) економічній (3), г) юридичній (3), д) обслуговування (2).

Форма подачі слів-стимулів і викладення відповідей-реакцій – письмова. Термін проведення АЕ – лютий-березень 2012 р.

На слово-стимул *Boden* отримано 80, чи 100% асоціатів. Досягти такого виду асоціативної взаємодії можна тільки за умови позитивного особистісного ставлення досліджуваного до лексико-граматичного значення слова-стимулу. До аналізу відповідей-асоціацій, як радять психологи й психолінгвісти, не можна ставитися однозначно: аналізуючи асоціати, варто враховувати їхню лінгвістичну і психолінгвістичну психологічну природу, а також два принципи: формальний і змістовий [6, с. 93; 7, с. 109]. У такому розумінні *лінгвістична* характеристика включає аналіз сказаного й вираженого мовою, *психолінгвістична* характеристика – сказаного й вираженого мовною особистістю, *психологічна* характеристика – сказаного й вираженого в дійсності [2, с. 108–109]. Отже, асоціат – це *синтез* мови, мовлення й значення, актуалізований у мовній свідомості зовнішнім подразником. У кожний конкретний момент асоціат відображає певну впорядковану єдність усіх “семантичних ознак, що його утворюють – більш та менш яскравих, ядерних і периферійних” [13, с. 77]. Тому психологічно реальне значення – значно ширше і більше за обсягом, ніж його лексикографічний варіант, який фактично входить до психологічно реального значення.

Щодо наведених принципів, то вони представлені як лінгвістичні явища та процеси. Формальний принцип передбачає фонетичний, словотвірний, граматичний аналізи, а змістовий – парадигматичні, синтагматичні й / чи тематичні типи відношень між словом-стимулом і асоціатом [7, с. 109; 6, с. 93]. Пропонуємо лінгвістичний аналіз одержаних асоціатів.

На формально-граматичному рівні можна виділити чотири різновиди реакцій, отриманих у ході спрямованого АЕ: 1) реакція-**словоформа**, яка представляє собою асоціат аналогічного граматичного класу, що й слово-стимул, у нашому випадку – це іменник (64, чи 80%): *Anziehungskraft* (p = 0,0125), *Beständigkeit* (2) (p = 0,025), *Baum* (p = 0,0125), *Blume* (p = 0,0125), *Blumen* (2) (p = 0,025), *Braun* (p = 0,0125), *Erde* (16) (p = 0,2), *Ernte* (p = 0,0125), *Ernährung* (p = 0,0125), *Festigkeit* (p = 0,0125), *Feuchtigkeit* (p = 0,0125), *Flur* (p = 0,0125), *Fluss* (p = 0,0125), *Fruchtbarkeit* (2) (p = 0,025), *Grün* (2) (p = 0,025), *Grünnatur* (p = 0,0125), *Heizung* (3) (p = 0,0375), *Holz* (4) (p = 0,05), *Holzfußboden* (p = 0,0125), *Kartoffel* (p = 0,0125), *Laminat* (2) (p = 0,025), *Landwirtschaft* (p = 0,0125), *Nahrung* (2) (p = 0,025), *Pflanzen* (3) (p = 0,0375), *Realität* (p = 0,0125), *Sand* (p = 0,0125), *Schnee* (p = 0,0125), *Stabilität* (p = 0,0125), *Stand* (p = 0,0125), *Standfestigkeit* (p = 0,0125), *Steine* (p = 0,0125), *Teppich* (3) (p = 0,0375), *Wiese* (p = 0,0125), *Wohlfühlen* (p = 0,0125); 2) реакція-**словосполучення**, де асоціат належить до іншого граматичного класу, ніж слово-стимул, і може утворювати із словом-стимулом словосполучення предикативного або атрибутивного характеру (13, чи 16,25%): *barfuss*

($p = 0,0125$), *bodenständig* ($p = 0,0125$), *braun* ($p = 0,0125$), *dunkel* ($p = 0,0125$), *glatt* ($p = 0,0125$), *grün* ($p = 0,0125$), *hart* (2) ($p = 0,025$), *kalt* ($p = 0,0125$), *niedrig* ($p = 0,0125$), *staubig* ($p = 0,0125$), *stehen* ($p = 0,0125$), *verlässlich* ($p = 0,0125$); 3) реакція-синтагма, яка є сукупністю декількох слів, поєднаних за принципом семантико-граматично-фонетичного сполучення. Кількісно обсяг синтагми перевищує слово-стимул і, відповідно, коливається від двох і більше слів. Гадаємо, виявлені синтагми є стереотипними для респондентів і можуть проявитися в їхньому мовленні на синтаксичному чи текстовому рівнях (2, чи 2,5%): *immer nass* ($p = 0,0125$), *untere Niveau* ($p = 0,0125$); 4) реакція-речення, яке містить повідомлення про істотні ознаки слова-стимулу (1, чи 1,25%): *Feld auf dem noch nichts angebaut ist* ($p = 0,0125$) (тут і вище орфографія у редакції досліджуваних. – Н. Р.). Можна передбачити, що за умов аналогічного АЕ, вірогідність появи відповіді-реакції у вигляді іменника *Erde* (16) ($p = 0,2$) буде дорівнювати 0,2, а, наприклад, іменника *Anziehungskraft* ($p = 0,0125$) – 0,0125.

За кількісними показниками виокремлюємо найпоширенішу реакцію на слово-стимул – реакцію-**словоформу**, яка вказує на те, що слова існують у фонді мовної пам'яті як віртуальні номінативні мовні одиниці, що активізують конкретні (*Teppich* (3)) (56, чи 70%) й абстрактні (*Stabilität*) (14, чи 17,5%) поняття, категорії: “фізика” (*Anziehungskraft*), “безпека” (*barfuß*), “час” (*Beständigkeit* (2)), “простір” (*Feld auf dem noch nichts angebaut ist*), “репродуктивність” (*Fruchtbarkeit* (2)), “структура” (*glatt*), “колір, фарба” (*grün, Braun*), “термальність” (*Heizung* (3)), “будівельні матеріали” (*Laminat* (2)), “економіка” (*Landwirtschaft*), “їжа” (*Nahrung* (2)), “рослини” (*Pflanzen* (3)), “географія” (*untere Niveau*), “філософія” (*Realität*), “геологія” (*Steine*), “оцінка” (*verlässlich*), “здоров'я” (*Wohlfühlen*) – усього 35, чи 43,75%. Поняття (конкретні, абстрактні) й категорії є мірою асоціатів *Boden*. Їхнє співвідношення є прямопропорційним: що більше понять, то менше категорій. Безумовної протилежності між ними не існує. За своєю суттю, поняття – це збереження значущих ознак, властивостей об'єктів, а категорія – це збереження певного інваріанта ознак, властивостей.

Серед граматичних характеристик наведених прикладів можна виділити: 1) загальне функціональне навантаження мовних одиниць – слово (77, чи 96,25%) і словосполучення (3, чи 3,75%); домінування слова корелює із завданням АЕ; 2) гомогенний характер лексико-граматичного класу слів – повнозначні частини мови, втім числі іменники (64, чи 80%), прикметники (12, чи 15%), дієслова (1, чи 1,25%); суттєва перевага іменників відображає предметність відчуття й сприйняття об'єктивної дійсності досліджуваними; 3) особливість форми викладення асоціатів – іменники подаються без артикля; прикметники – в позитивній формі; дієслова – в інфінітивній, що передбачено процесом природної (“наївної, що її щодня здійснюють пересічні носії мови”) та наукової (“фахової”) категоризації явищ [10, с. 57–61]; 4) категорія числа – одинина (56, чи 70%) і множина (5, чи 6,25%); домінування одиничності – домінування якоїсь ознаки, властивості предмета чи явища до інших ознак, властивостей цього ж предмета чи явища [12, с. 78]; 5) засіб утворення “словника асоціатів” досліджуваних – словотворення (30, чи 37,5%), зміна значення слова (6, чи 7,5%), запозичення (11, чи 13,75%) (англ. *Laminat* (2), лат. *Pflanzen* (3), *Realität, Stabilität, Teppich* (3), фр. *Niveau*); 6) тип словотворення слів “словника асоціатів” досліджуваних – прості (41, чи 51,25%), похідні (30, чи 37,5%), складні (6, чи 7,5%) мовні одиниці; домінування простих слів вказує на архаїчність асоціативних зв'язків слова-стимулу (IX ст. [15, S. 122–123]); 7) спосіб словотворення: 7.1 суфіксальний (19, чи 23,75%); 7.2 словоскладання (7, чи 8,75%); 7.3 конверсивний (3, чи 3,75%); зареєстровано семантичні зв'язки між

асоціатами в словотвірному процесі, наприклад: *Beständigkeit* (2) – *bodenständig* – *Stand* – *Standfestigkeit*, *Nahrung* – *Ernährung*, *Holz* (4) – *Holzfußboden*, які презентують узуальні, типові словосполучення, характерні для загальнолітературного мовлення; 8) походження “словника асоціатів” досліджуваних – амбівалентне, а саме питомі слова (67, чи 83,75%) і запозичення (див. вище).

Спостереження над семантикою отриманих асоціатів показує, що поняття *Boden* досліджувані актуалізують як **шар** родючого ґрунту планети Земля (16, чи 20%): (*Erde* (16)); **ознака** (9, чи 11,25%): а) кольору (*braun, dunkel, grün*), б) щільності будови, незмінності форми й розміру предмета (*hart* (2)), в) відсутності западин і підвищень на поверхні (*glatt*), г) низької температури (*kalt*), ґ) просторових параметрів у вертикальній площині (*niedrig*), д) інтенсивності покриття поверхні дрібними частками землі (*staubig*); **кількість** (6, чи 7,5%) а) рослин (*Blumen* (2), *Pflanzen* (3)), б) мінералів (*Steine*); основна складова **частина** дерев’яних рослин (4, чи 5%): (*Holz* (4)); **фарба** (4, чи 5%): а) як колір (*Braun, Grün* (2)), б) як стан природи (*Grünnatur*); **родючість** ґрунту (3, чи 3,75%): (*Ernte, Fruchtbarkeit* (2)); **характеристика** людини (3, чи 3,75%): а) на якій немає взуття (*barfuss*), б) сильної духом (*bodenständig*), в) яка викликає повне довір’я, на яку цілком можна покластися (*verlässlich*); **система** обігрівання приміщень (3, чи 3,75%): (*Heizung* (3)); **різновид** покриття підлоги у приміщенні (3, чи 3,75%): а) паркет (*Laminat* (2)), б) дошка (*Holzfußboden*); **перманентний час** (3, чи 3,75%): (*Beständigkeit* (2), *immer nass*); **ділянка** землі (3, чи 3,75%): а) яку ще не орали, не освоїли (цілина) (*Feld auf dem noch nichts angebaut ist*), б) яка призначена для вирощування сільськогосподарських культур (*Flur*), в) на якій росте різнотрав’я, що можна скосити на сіно (*Wiese*); тканий із візерунками **виріб** для вкривання підлоги, оздоблювання стін (3, чи 3,75%): (*Teppich* (3)); фізична **сила** (3, чи 3,75%): а) у широкому розумінні (*Festigkeit*), б) що зміцнює й забезпечує незмінність (*Stabilität*), в) як технічна основа (*Standfestigkeit*); **рослинний світ** (2, чи 2,5%): (*Baum, Blume*); **їжа** (2, чи 2,5%): (*Nahrung* (2)); процесуальний **стан** (2, чи 2,5%): (*Ernährung, Wohlfühlen*); фізичне **явище**, що полягає у властивості тіл притягатися до Землі (1, чи 1,25%): (*Anziehungskraft*); **рідина**, яка міститься в чому-небудь (1, чи 1,25%): (*Feuchtigkeit*); великий водний **потік** (1, чи 1,25%): (*Fluss*); **овоч**, багатий на крохмаль (1, чи 1,25%): (*Kartoffel*); сільськогосподарське **виробництво** (1, чи 1,25%): (*Landwirtschaft*); наявний **стан буття** на Землі зі всіма його можливостями (1, чи 1,25%): (*Realität*); сипуча гірська **порода**, що складається переважно із кварцу (1, чи 1,25%): (*Sand*); атмосферні **опади** у вигляді білих зіркоподібних або кулеподібних кристалів чи пластівців, що є скупченням таких кристалів (1, чи 1,25%): (*Schnee*); **місце розташування** речей (1, чи 1,25%): (*Stand*); статична **дія** (1, чи 1,25%): (*stehen*); **якість** просторового виміру, нижча від норми (1, чи 1,25%): (*untere Niveau*). Розмаїття семантики аналізованих асоціатів відображає множинність знань досліджуваних про *землю* як зелено-буру (*Grünnatur, Braun, Grün*) планету (*Erde* (16)), на якій можливе адекватне й щасливе життя (*Wohlfühlen*), у формі мінералів (*Steine*) і рослинного світу (*Baum, Blumen, Pflanzen* (3)). Якість ґрунтів на цій планеті різна: від піску (*Sand*) до каміння (*Steine*); стан ґрунтів – твердий (*hart* (2)), болотистий (*immer nass*), їхнє походження – материкове (*bodenständig, verlässlich*). На культурному рівні ґрунти ще освоюються (*Feld auf dem noch nichts angebaut ist*). Можна займатися сільським господарством (*Landwirtschaft*), вирощувати овочі (*Kartoffel*), одержувати врожай (*Ernte*), бо земля – родюча (*Fruchtbarkeit* (2)). Крім того, займаються успішно текстильним (*Teppich* (3)), будівельним виробництвом (*Holzfußboden, Laminat* (2)), легкою промисловістю (*Nahrung*), а також внутрішнім енергопостачанням (*Heizung* (3)). Земля має

атмосферу (*Feuchtigkeit, staubig, Schnee*), магнітне поле (*Anziehungskraft*), водні ресурси (*Fluss*). Температура предметів може бути нижчою (*kalt*) від норми (*barfuss*). Такою ми побачили *землю* очима досліджуваних. Виявлено, що слово-стимул характеризується трьома основними різновидами асоціативних зв'язків: 1) стандартними або стереотипними (*Erde (16), Holz (4), Heizung (3), Pflanzen (3), Teppich (3)*) – всього 29 реакцій; 2) індивідуальними або окремішніми (*Anziehungskraft, Baum, Blume <...>*) – всього – 37 реакцій; 3) перехідними або маргінальними (від лат. *margo* – “край, межа”) (*Beständigkeit (2), Blumen (2), Fruchtbarkeit (2) <...>*) – усього 14 реакцій. Вододіл між стандартним та індивідуальним треба шукати не між семантикою, а між кількістю відповідей-реакцій. Частота повторювання “2” є помітним орієнтиром, за яким розташовується зона стандартного. Подолання зазначеного “рубікону” ґрунтується частково на збільшенні кількості респондентів, їх віці й освіті, на гендерному рівні, на місці й умовах проведення АЕ, релігійній і культурній основі тощо. Не можна не враховувати й тих обставин, що теперішню молодь характеризує більш тверезий, розумно-практичний погляд на життя, незалежність і самостійність. Саме тому індивідуальні асоціативні зв'язки слова-стимулу можна розглядати як процес набуття, засвоєння та формування нових цінностей і потреб, як, наприклад, слави, (розумової) переваги над іншими.

Підсумовуючи, зазначимо, що лінгвістичний аналіз не вичерпує всіх можливих асоціативних зв'язків слова-стимулу *Boden* (земля), “мережу” його асоціативних зв'язків, залишається ще також багато питань про сутність, наповнюваність, динамічність асоціатив.

1. Демецька В. Теорія адаптації: крос-культурні та перекладознавчі проблеми. – Херсон : Норд, 2007. – 346 с. 2. Засєкіна Л. В., Засєкін С. В. Психолінгвістична діагностика. – Луцьк : Вежа, 2008. – 188 с. 2. Кардашук О., Кульбабська О. Концепт каяття в повісті Ольги Кобилянської “Земля” // Південний архів. – Херсон : Айлант, 2002. – Вип. XIV. – С. 341–344. 3. Левицкий В. В. Квантитативные методы в лингвистике. – Винница : Нова книга, 2007. – 264 с. 4. Леонтьев А. А. Основы психолінгвістики. – Москва : Смысл, 1999. – 287 с. 5. Мартинович Г. А. Опыт комплексного исследования данных ассоциативного эксперимента // Вопросы психологии. – 1993. – № 2. – С. 93–99. 6. Миронова Н. И. Ассоциативный эксперимент: методы анализа данных и анализ на основе универсальной схемы // Вопросы психолінгвістики. – 2011. – № 2(14). – С. 108–119. 7. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія. – Київ : Либідь, 2004. – Кн. 1. – 576 с. 8. Словарь ассоциативных норм русского языка / ред. А. А. Леонтьева. Москва, 1977. – 192. 9. Старко В. Ф. Категоризація категоризації // Проблеми зіставної семантики. – Київ : ВЦ КНЛУ, 2009. – Вип. 9. – С. 57–62. 10. Стернин И. А. Языковое, коммуникативное и когнитивное сознание: проблема разграничения // Языковое сознание: устоявшееся и спорное. – Москва, 2003. – С. 264–265. 11. Таранець В. Г. Генезис граматичної категорії числа в індоєвропейських мовах // Діахронія мови. – Одеса : Друк. дім, 2008. – С. 73–87. 12. Терехова Д. І. Психолінгвістичний аспект зіставного вивчення лексичної семантики // Проблеми зіставної семантики. – Київ : ВЦ КНЛУ, 2007. – Вип. 8. – С. 74–79. 13. Терехова Д. І. Зіставний психолінгвістичний аналіз асоціативних полів слів української та російської мов // Проблеми зіставної семантики. – Київ : ВЦ КНЛУ, 2009. – Вип. 9. – С. 62–65. 14. Kluge Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache. Berlin, 1999. – 921. 15. Wahrig Wörterbuch der deutschen Sprache. München, 2008. – 1151.

К ПРОБЛЕМЕ СЕМАНТИКИ СЛОВА-СТИМУЛА *BODEN*
(на материале направленного ассоциативного эксперимента)

Наталья Романова

*Киевский национальный лингвистический университет,
ул. Красноармейская, 73, Киев, 03680, Украина
e-mail: natalroman@mail.ru*

Осуществлен анализ лингвистической и семантической характеристики ассоциатов немецкого слова-стимула *Boden* (земля). Фактологической базой исследования являются результаты направленного ассоциативного эксперимента по категории “Эмоции, чувства человека”. Инвентаризированы полученные ассоциаты общим количеством 80 языковых единиц. На формально-грамматическом уровне обнаружены четыре разновидности реакций на слово-стимул: 1) реакция-словоформа, 2) реакция-словосочетание, 3) реакция-синтагма, 4) реакция-предложение.

Ключевые слова: ассоциат, ассоциация, земля, направленный ассоциативный эксперимент, семантика, слово-стимул.

ON THE PROBLEM OF THE SEMANTICS OF THE WORD-STIMULUS *BODEN*
(based on the directed associational experiment)

Natalia Romanova

*Kyiv National Linguistic University,
73 Chervonoarmiyska St., Kyiv, 03680
e-mail: natalroman@mail.ru*

The analysis of linguistic and semantic characteristics of the German language associates of the word-stimulus *Boden* (soil) was carried out. The factual basis of the study lies in the directed associational experiment by the category “Emotions, feelings of the man”. The total of eighty such associates have been listed. At the formal-grammatical level four types of reactions to the word-stimulus have been revealed: (1) reaction in the word form; (2) reaction in the word combination; (3) reaction in the syntagm; 4) reaction in the sentence.

Keywords: associate, association, directed associational experiment, semantics, soil, word-stimulus.

Стаття надійшла до редколегії
16.02.2012 р.

Статтю прийнято до друку
21.06.2012 р.